

Gyene István Hunor

Cato Institute: a libertariánus bástya

A világ ötödik legbefolyásosabb politikai agytrösztjét 1977-ben alapította Edward Crane, aki jelenleg is a cég vezérigazgatója, és Charles Koch, az ország második legnagyobb árbevételű, magántulajdonban lévő Koch Industries olaj-konglomerátum elnöke. A világszerte hatalmas tekintélynek örvendő, professzionális elemzőintézet munkája a jeffersoni libertariánus politikai filozófiára építkezik, és ennek jegyében az egyéni szabadság, a minimális kormányzat, a szabad piac, és a béke négyes elve mentén szerveződik. A független szervezet talán legfontosabb "küldetése" – mint oly sok jelentős amerikai agytröszté - a nyilvános politikai vita paramétereinek kiszélesítésére való erős törekvésben ragadható meg, azaz a Cato az előbb felsorolt, általa „hagyományosan amerikai”-nak tekintett elvekre támaszkodva az értelmiségen túl a laikus közönséget is igyekszik minél nagyobb arányban bevonni a közpolitikai kérdéseket, valamint a kormányzat valódi szerepét övező vitákba.

Az évi körülbelül 30 millió dolláros költségvetésű cég saját forrásai mellett sok más elemző központhoz hasonlóan egyes (nagy)vállalatok anyagi támogatásában is részesül. 2008-ban az agytrösztnek felajánlott pénzbeli juttatások a cég összköltségvetésének mintegy 2 %-át tették ki, s többek között olyan óriások dotálták a washingtoni szervezetet, mint az Altria (Philipp Morris), a FedEx, a Microsoft, vagy a Wal-Mart.

- 1 -

A Cato egyetlen politikai szervezettel vagy párttal sem működik együtt, nem támogat politikai képviselőket, és nem végez semmilyen lobbizást sem. Az intézet azt a nézetet vallja, hogy napjaink „piaci liberálisai” a társadalom összetettségét felismerve elutasítják a túlzott kormányzati tervezést és a szocialista struktúra minden formáját, hiszen álláspontjuk szerint minél heterogénebb egy társadalom, annál több kárt tud tenni benne a kormányzat. Mint fogalmaznak: míg egy agrártársadalomban a tervezés nehézkes, egy ipari gazdaságban pedig költséges, addig a modern társadalomban egyenesen lehetetlen, így ma mindenfajta kollektívizmussal és kormányzati tervezéssel a társadalmi fejlődés gátját jelenti. A Cato libertáriánus szemlélete egy kozmopolita, befogadó jövőképet rajzol elénk, amely a Függetlenségi Nyilatkozat eszmeiségéből kiindulva a politikai szabadság és a gazdasági lehetőségek fokozatos kiterjesztését támogatja.

Bár az agytrösztre manapság is sok szakértő a „konzervatív” címkét ragasztja, ezt egyre inkább megalapozatlanul teszik, amit az is bizonyít, hogy a Cato éppen a Bush-kormányzat éveiben fogalmazott meg gyakran igen éles kritikát a republikánus tisztségviselőkkel kapcsolatban. Mindezeket elsősorban a társadalmat és a gazdaságot egyaránt érintő állami beavatkozás növekedése, a költségvetési kiadások megemelése, a neokonzervatív külpolitika, az iraki háború elindítása, valamint a polgári szabadságjogok gyengítése miatt tette, de felszólalt a Bush-adminisztráció oktatás-, energia-, és agrárpolitikájának egyes tételei ellen is. A republikánusok kezdeményezései közül az agytröszt egyébként leginkább az egészségügy, a bevándorlás, az adópolitika, valamint a globális felmelegedés terén adott hangot pozitív véleményének.

A 2008-as amerikai elnökválasztás kapcsán a Cato elemzői mindkét releváns jelöltet, John McCaint és Barack Obamát is súlyos kritikával illették. Pedig a cég helyzete a

„liberalizmus” esetében kicsit más, mint a konzervativizmus tekintetében, hiszen mint azt a Cato egyik alelnöke egy korábbi írásában megfogalmazta, a liberálisok (akiket a Demokrata Párt híveivel azonosított) és a libertariánusok egymás természetes ideológiai szövetségesei, bár a mainstream liberális gazdasági filozófia és a cato-i gazdaságpolitika között továbbra is éles különbségek vannak. A szerző cikkében példaként az adók, a fegyvertartás, és az iskolaválasztás kérdését emelte ki, e problémakörök kapcsán azóta a kutatóintézet számtalan alkalommal bírálta Barack Obama politikáját is, és saját politikai javaslatait ajánlotta a kormányzat figyelmébe. A libertariánus álláspontot e tekintetben a lehető legkisebb politikai (és katonai) beavatkozás jellemzi mind hazai, mind nemzetközi tekintetben. A Cato konkrét koncepciói közül kiemelendő a minimálbér eltörlése, az illegális kábítószerrel kapcsolatos politika reformja, a kereskedelmi korlátok megszüntetése, a szövetségi kormány piaci részvételének csökkentése és az egyes államok helyi ügyeibe történő beleszólás minimalizálása, valamint az iskolaválasztás jogának megerősítése.

Mivel a kutatóintézetnek az a célja, hogy saját szemléletmódjának megismertetésével minél több állampolgárt vonjon be a köz- és kormányzati politika kérdéseibe, ezért a Cato minden évben könyvek tucatjával, publikációk százaival jelentkezik, melyek elsősorban olyan témaköröket érintenek, mint az adózás, oktatás, szólásszabadság, szociális biztonság, föderalizmus, egyéni jogok, jogállamiság, globalizáció, nemzetbiztonság, vagy a környezetvédelem. Természetesen az intézet azt is lehetővé teszi, hogy az érdeklődők informális úton kapcsolatba kerülhessenek a kutatókkal és szakemberekkel, továbbá biztosítja, hogy podcastok útján nyomon követhessék a szervezet legújabb hang- és videóanyagait, és feliratkozhatnak a Cato valamely ingyenes hírlevelére – mindezt nemcsak angolul, hanem spanyol nyelven is megtehetik, mivel a központ szinte teljes weboldala ezen a nyelven is olvasható.

Érdemes szót ejteni a központ egyik 2005-ben indított kezdeményezéséről, mely a Cato Unbound nevet viseli. Ez a rovat minden hónapban a világ egyik vezető gondolkodóját szólaltatja meg egy hosszabb esszé formájában, melyet aztán kiváló szakértők látnak el hozzászólásaikkal, kritikáikkal. Az agytröszt eredeti célja ezzel a kezdeményezéssel az volt, hogy egy-egy releváns témát illetően a nagyközönség előtt egy, a szokásosnál árnyaltabb kép bontakozzon ki, s ne csak a sok esetben kényszer szülte, sokszor triviális elemeket is tartalmazó politikai publicisztikák által formálja véleményét. Mindenképpen említésre méltó még a Cato által alapított Milton Friedman – díj, melyet minden második évben ítélnek oda „szabadság ügyének előmozdításáért”. Legutóbb ez év májusában osztották ki a félmillió dollárral járó elismerést, melyet most Akbar Ganji iráni író-újságíró kapott, aki korábban hat évet töltött egy teheráni börtönben, amiért a világi demokrácia ügyét támogatta hazája teokratikus berendezkedéssel szemben.

A Cato kutatói mind a nyomtatott, mind az elektronikus amerikai sajtó gyakori szereplői; a kiemelkedő szakmai háttérnek, valamint a számtalan tudományos műnek, tanulmánynak és publikációnak köszönhetően az intézet egyfajta harmadik generációs agytrösztként pedig már rég nem csupán tudományos tevékenységet folytat, hanem a modern kommunikáció minden fegyverét birtokolva ma már a napi politika aktív alakítójának számít. Mindez a legtekintélyesebb libertariánus think tank esetében hozzájárul ahhoz, hogy a politikai gyakorlatban már bevált és alkalmazható javaslatok kidolgozásával a szervezet minden erejét latba vetve közreműködjön egy szabad, nyitott, és gondolkodó civil társadalom megszervezésében - az Egyesült Államok határain belül és kívül egyaránt.

- 4 -